

ЗАМАН

ГАЗЕТ 1924 ЖЫЛДАН
БЕРИ ЧЫГАДЫ

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ
Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

БАГЪАСЫ
3 СОМДУ

АЧЫКЪЛЫКЪ

Нальчикни мэрини 22 адам сөлөшгенди

Шабат кюн телефон бла телефон мэрге сөлөшүмүнү кыруу оюну этиленди да, озгун салуу юмал Нальчик шахар округну администрациясы башчысы Леонид Хамгоков бир сагатын ичинде 22 адам бла сөлөшкенди. Нальчик мэрге шахарда бола тургун ой торленюле ючюн ыспас этендиге, аны бютон тапаландырыр ючюн, дозону не затла этерге керек болганыларн айтканды.

Соруулары ики кесеге жашау журт-коммунальнй мюкнө ишлери, жашуу болупланы илгендируу, шахар автотранспортну жорюген халы бла байлалмы болгандыла. Головок эм Калинин атлы орамлада жашагын энни илпине канализация кычан этдорлюгон соргандыла. Шахарны башчысы ол жумуш бла жууктук эки жылда тамамланылыгы айтканды. Шахарчыла дагыда юйлени

жылтыларуу сезына хазырлануу кылай баргачын да биллиге сюегендиге. Билим берген укреждеденпадан бирини башчысына тарыгуу да этиленди. Россейни халкь артисти Улбашланы Мугайн юй бийчеси бу искусствону айнытууга улуу кыйын салган адам жашагын юйге мермер кыла салгынынн тилегенди. Леонид Хамгоков аны дозосу сагачында, алай балпай ишлени оюнуларын жер-жерли самоуп-

рваленины шахар Советини депутатлары этгенлерин билдиргенди. Анга кыарар ючюн, КъМР-ни Культура эм информация коммуникацияла министрствосу ол вопрошну шахар Советни сессиясыны къарауна берирге керекди дегенди.

Кэл жумушла ушакны кезуиюнде окуна тамам этилендиге, башхаланы шахарны башчысы кесини заместительлерине кыаргарга бергенди.

Мэр бла балпай ачык телефон ушакыла андан ары бардырылыкъдыла, ай сайын ачык шабат ючюнд хар адам да алай телефон бла сөлөширге болууук.

Нальчик шахары администрациясыны пресс-службасы.

Тирлик жыйыу

Мюлкнү складлары мирзеуден толадыла

«Жаш зое да, башды» деп Негерланы Хусейялача айтта болупта. Ол шендолое Черек районуну Отары Малкардагы «Ат-Ари-Б» деген мюлкнө Тарк районда участкасына башчылык этеди. Ары дери механизатор болуп ишленгенди. «Ремонт этилик техниканы чачып, жыйыл тебиресе, аны усталыгына сейр этесен», деп андан ий да тамата этичи негерлери, эллиле көп керо айткандыла.

Терт жыл мындан алтга жаш механизаторлары республикалы конкурсу бардырылган эди. Анда

хорлап, сауга алып кыайтан Хусейни участканы таматасына салырга деген оюну этгенлерине мюлкнө таматалары бир керо да осуурамактагандыла.

Бизни жашла асыорген мирзеу сабанланы ичинде сюелесем, кесини керти адамга санаймы, - деди Хусей. - Мен жерни бек сюеме, багылаймы. Жерни, өтмекни ийиспери мени жашауум айрылмазлык кесегидиге.

Жыл кыйын болуп, жаз башында кыргыачтык кюкюлөгө хата этер ючюн койылмаганды. Болсада участкада шендого болум Хусей эм аны негерлери кыуанырчады. Ол тийреледе мюлкнени кыайсы биринден да аслам тийрилик жыйдыла.

Кюкюлөк будай 400 гектарда асыорюлгенди да, бу юкюнде аны оруу кыстау барды. 190 гектарлык арпа участканы тийрилик аман туюл эди, ол кыоранчыз жыйылганды.

Бизге билдиргенлерине керо, мирзеулөкюни орууга кыашыханланы кыайсы бири да усталыгынын, заманын кызыгандыла урундаы. Механизаторла Гузюланы Борис, Мукуланы Алим, Атабийланы Тахир эм башхала ахчы юлго керюктадиге.

Негерланы Хусей дагыда бир негерлерини - Хурталаны Александрны - юсюнден да улуу ыразылык бла айтды. Ол участкада шапаны борчун толтурды, асыргыла келтирилген тирлики асырбид да жорютеди. Татылуу, татылы ашарыкыла этичюу Александр адамдыгы, башхалагы кыайгырганы, халалыгы бла айырмалды, тоз ниетли адамды.

Учтаканы сабанчылары, көл салып, биригил ишлегенлерини хайырындан тийрик жыйуу жетишми барды. Мюлкнө складларында мирзеуге конден-кюнге къошулады.

Моккяланы Леина.

Энчи илени ырысхылары бла

Энчи илени ырысхылары бла райондагы ГЭС-лени кызурууларында бла Тарнурузда Гирхожан сууну жагыларын бегитиде хайырландыранды.

Жалны биринчи жарында жашуа мекямланы кызуруушу энчи илени ырысхылары бардырылганды. Ол кезуино ичинде битеуда 410 квадрат метр - 4 юй - хайырландырырга берилгенди. Алай бла Кенделен эм Лашкута элпеге дагыда эки юй къошулганды.

Бизни корр.

450-жылдык

Нальчик парда Жашыл театры кызурулушу бу юкюнде бек кыстауду. Биринчи августта анда ишлени 85 проценти тамаланганды. Кызурулушула театры хунасын ариу сары кирич бла тап тылашгандыла, шинтик-ле, атлауучла болуук жерлере тюрсюнөкө плиткала сала турдыла. Къонакыла отпурлук трибунада да сорюто, боуу ишле кызыгандыла. Театрны мекямны башуу полимерный композит материалла бла жайылганды, тегереги аскылады.

Объектде бу юкюнде 90 адам урунда. Ала шабат, ачык юкюнде да, этреникнде эрте башлап, ингирде сагат тогузда бошайдыла. Прораб Газаланы Аза-

мат бла генпродиржик «Югстрой» фирманы келчесин Геннадий Медведев да былайдан таймайдыла.

Артисте кийимдерин алыштырылыкъ, инструменттерин тутарлык отууда тап жарашдырылгандыла. Сахнага агачдан пол салырга эм анга жууктук да алты тийгин партр ишлерге кызыганды. Аны поллары мермерден болууукда.

Кызурулушну бары халына республиканы культура эм информация коммуникацияла министри Заур Тутов, башха жууалы куулукчула да, терк-терк келип, кыарайдыла.

Азамат айтканга керо, ала театры хайырландырга август айны ахырына дери турмай берилди. Алай этмезча да сылтау жокуду. Нек дегенде ача, материалла тапдырылгып турдыла, адам кюк жетишпиди.

Былай, исом конле болмасада, андан да терк ишлерик эдикдейде кызурулушула.

ХОЛАЛАНЫ Марзият. Суратлана: (башында) Виталий Медведев плитканы сала турды; (тобюнде) сорюто-боуу ишлени тамамлаганлы Иван Севириденко бла Анна Павлова.

Суратланы автор алганды.

Тангдан ингир алагыра дери

Гитче Бизнес

Магьанасы тохтамай өседи

Юсюбюздеги жылыны озгун айларнда Прохладный шахар округда энчи предпринимательлени саны 1700-ден атлашганды. Гитче предпритияла 183 болдыла да, аладан 13-юу промшлендылык таварла чыгардыла, кыалганыларнда уа сатыу-алуу, ара аш-азык, жашуа жумушла, медицина болушук этиу, кызурулушу бла корешедиге. Битеу алганды, алада 2500 адам урунда.

Гитче бизнес ишсизлик жаны бла жарсынуу кетирген бошашадыла. Предпринимательле энчи предпритияла кыурагыларыны хайырындан быылны биринчи жарымнда 114 адамга иш табылганды.

Шахарны экономикасын айнытууга тынгылы юлөш къошканын санында келенген жууалыклары болганы «Чермет», «Промторг-ЛДГ», «Полиграфсервис», «Автобюсервис» обществоланы айттырга болууктуду. Муниципальнй заказланы 37,5 проценти ала тамамлайдыла.

От заланы юсеринден шахар округну администрациясына башчысы Дмитрий Сирица билдиргенди. Жер - жерли властыла онг болганы кыадар гитче бизнеси келечилине болушуга итингенлерин да айтканды. Предпринимательство жагы бла советтин кенгертилген жыйылуучула шахарда кредит потребитель кооперативе кыурагыра оюну этилген эди да, шендолое анда ишлерик кыауум тохтадырылганды, кооперативни регистрация этичюу кыайгысы керюлдиге.

Гитче бизнесни финан-кредит жагы бла жалчытуу шахар округну предпринимательле болушук этиу фонду бардырыды. КъМР-ни Экономиканы айнытуу эм сатыу-алуу министрствосу бла келишим этилип, ол фондуа биринчи жарымжылында бир миллион 700 миң сом өлмөндө субсидияла берилгенди. Отчөт кезинде 22 предприниматель өнүкчөгө эки миллион сом чакылы алгандыла.

Прохладнанычыны бизнеси ишде айырмалыкларынын юлөгө келтирме болууктуду. Кредитле 6 айга дери кезиге берилгенди (бир жылда алаы өлчөмине 12 процент къошулуша этилп. Бек итине: өнүкчю ачыуу кыагытларын жарашдырылганды. Кредитле бек алгач кызурулушу Материалла чыгаруу, басма иш бла корешилгенге берилген эдиле. Алай он тапхаланын санына къошула барды.

ТАТЛЫХАНАЛАНЫ Борис.

ВЕТРАН ОРГАНИЗАЦИЯЛАДА

Болумну сюзгендиге

Ветранлары республикалы советнй президенти М.Х. Шихбаков этгенди. Жыйылууда ветеран организацианы Къабарты-Малкьары Россейге къошулганы этюно игилендирюде ветеран организацианы магьаналарн келюруно юсюндан дождикн советнй президенти М.Х. Шихбаков этгенди. Жыйылууда ветеран организацианы Къабарты-Малкьары Россейге къошулганы этюно игилендирюде ветеран организацианы магьаналарн келюруно юсюндан дождикн советнй президенти М.Х. Шихбаков этгенди. Жыйылууда ветеран организацианы Къабарты-Малкьары Россейге къошулганы этюно игилендирюде ветеран организацианы магьаналарн келюруно юсюндан дождикн советнй президенти М.Х. Шихбаков этгенди.

Советни председателини заместители В.А. Зеведр кешиси сөлөшюнде пенсиячыны социальнй болуулары осалтыларын чертгенди. Аладан кыбюсону (44 миң адамны) пенсиялары ахчаны жашау этерге жетерча өлчөмиден аздыла. Ветранланы ногота дармалла бла жалчытууда да ичи жарына торлениу жокуду. 2007 жылда гүтөвалда да аз болонгендиге. Жашауда бек керекти товарларга эм коммунальнй жумушларга уа тарифке токтусу эсе бардыла.

Келюрилген вопросларга керо президиуму жыйылуучу чакырылгандыла - салуук саклауу министри В. Бичуев, РФ-ни Социальнй страховање фондуу КъМР-де управленюсны таматасыны заместители А. Барков, РФ-ни Пенсия фондуу КъМР-де управленюсны таматасыны заместители В. Болотоков сөлөшкендиге эм кел затны аныктапкандыла.

М. КУШКОВ. Ветранлары республикалы советини басма арасы.

Тюрлениулени кимле унамайдыла?

2 бет

Мында поэтни игирек ангылайсы

3 бет

Дарман кюллу Зульфя

4 бет

Кызурулуш

Энчи илени ырысхылары бла райондагы ГЭС-лени кызурууларында бла Тарнурузда Гирхожан сууну жагыларын бегитиде хайырландыранды.

Жалны биринчи жарында жашуа мекямланы кызуруушу энчи илени ырысхылары бардырылганды. Ол кезуино ичинде битеуда 410 квадрат метр - 4 юй - хайырландырырга берилгенди. Алай бла Кенделен эм Лашкута элпеге дагыда эки юй къошулганды.

Бизни корр.

Жыйылуу

Ахча кезиуонде төленсе...

Бахсан району элперини кыайсы биринде да жай алада суу кытлык жарыстатмай хазна кыламчууду. Аны сыйталдары да белгиледи. Биринчиден, кызыуу юкюнде адамла сууну көп къораттыла. Жер тобюнде суула бютон теренге кеткендер да чырмауук этеди. Ючюнчюден а, жалчытуучу организациала, ол жумушу ючюн ахча заманында төлөнөргө эни айтп. сууну аз жибередине, тохтатып койгызын кезиуилери да болдыла.

Ол жарсынуу кетерино, болумну игилендирюно юсюндан баргачын эсе район элперини администрацияларыны башчыларыны эм коммунальнй предпритияларыны таматаларыны мындан алда болган жыйылыларында. Докладкы кызурулуш

ТАУ ЖАЙЛЫКЪЛАДА

Минг тонанадан артык сют сауулуктуду

Хаймаша бла анга кирген тау жайлыкыла 63 миң гектар жерин аладыла эм Къабарты-Малкьарда бек улгуу сааналдыла. Юч айны ичинде алагы къаргаванла жыл сайын экология жагы бла таза малчылыкны прокудуктарындан иги кесек чыгарышыла.

Баша айттылган зонага «Хаймаша» кырап предпрития башчылык этиди. Аны директору Борис Исмаилов Шурдуму айтканга керо, ишери тау жайлыкыла байламлы болган республикалы министрствосуну бла ведомствосуну КъМР-ни Правительствосуну энчи бемги бла аланы бююнкына салынган борчланы тынгылы толтурадыла. Коллектив эм ферма мюлкени башчылары, энчи предпринимательле да малчыларга тийишчилесуу уруну эм жашау болумла кыурагандыла.

Алай кыайгытыруулыкы фермаланы бла къошканы коллективтери да жигер ишери бла жууалдыла. Жайлыкь сезонуну биринчи айны итгарлары керо, бизни малчыларыбыз анда болгандыла. Жайлыкьны келюрундолери алагы чыгарылып бошамалгандыла, алай ал терюулеге керо, алачылыкь бизде кыалыкь болуу. Эки айны ичинде бизни фермаларыбызда сауулганды.

Шендо Хаймаша зонада сют минг тонанадан атарыктыду, - деп билдиргенди Б.И. Шурдум.

Ушакь негерибиз юлөгө келтирген тарихке керо, Хаймаша зонада алай бир сют 1992 жылдан берисинде бир жети да сауулмаганды. Ол кетеринде, сөзюсүз, «Малчылыкьны айнытуу» миллет проект жашауда бардырылганы бла байламдыла. Айтылган документ басманганы, гитче эм орталыкь бизнесе бла кореширге тау-көлленгенлеге кырал 670 миллион сом кредит бергенди. Ол ахчага уа иги кесек къуамлы инекле, кыуажинле сатып алынгандыла.

Шендо Хаймаша зонада жалаңда 15 процент эди. Сютлю малчылыкьны юсюндан айтканда, бюгонлюке жайлыкылада алчылыкьны да энчи илени фермалары тутардыла. Ол жагы бла жайлыкь сезон башланганды да «Конкурент» агрофирма биринчилык кыладан ыкхандыкы көлөдди.

Ахыры 2-чи беттеди.

Отган мыйкыда Питогорскде орус пези М.Ю. Лермонтовну музейини 95-жыллыгын белгилөөндө. Арты ол кюн Шимма Кавказдын республикалардан, Москвадан да жазуучула, алимик келип, поэтин чыгармачылыгын сойголе да жыйылган эдиле.

Бизни республикадан Лермонтов аты комитетин председатели Додулааны Аксер, Кавказны культуру, билим берүү эи бизнесини жамуат академиясыны вице-президенти Сумайлоаны Ахмат, КМР-ни Жазуучуларыны союзуну председатели Сосойланы Ахмат, жазуучула Гуртуллоаны Салих, Болатлоаны Юрусун, Хасан Тхазелпов эи Күүлүйланы Кыйсынны Чегемде юйөнө-музейини директору Күүлүйланы Фотима бергын эдиле.

көре болганын да эсте салганды. Жырчы Сахиб Ишжидов а, миллет музыка инструментде согууп, чечен бергенде азы-жырында да терең сезим бля айтканды.

Музейде ол ингирде назмула да окулгандыла. Кырачы-Черкес Республиканы халкь поэти Михаил Бегер бля макльары назмула Болатлоаны Юрусун орус тилде кеслерини чыгармалары бля шагьырей эткенде.

Музейини ишчилери ары башка республикадан коллегаларын да чакырганды эдиле. Алай бля Куулилан Фатима, Куулилан Кыйсын Лермонтовну назму киталгынын урушун кезиунде артамагында журюгенени айтып, поэтин Москвада чыгыган «Трава и камень» деген китабын сагувагы бергенди. Сора, юк айганд Кыйсынны 90-жылкынын аны музейи ачылыганы ыа 20 жыл болуугуна жыйылганына билирди.

Владимир Александрович Захаров, белгилу лермонтовед, ГИМО-ну профессору, Додулааны Аксер эи Лермонтовну музейини 95-жыллыгын белгиледи, экни кезиу сиздеми, - деп Куулу улуну, юйөнө-музейини директоруна көп ариу сөз айтканды.

Владимир Александрович Захаров, белгилу лермонтовед, ГИМО-ну профессору, Додулааны Аксер эи Лермонтовну музейини 95-жыллыгын белгиледи, экни кезиу сиздеми, - деп Куулу улуну, юйөнө-музейини директоруна көп ариу сөз айтканды.

Мында поэтни игирек ангылайса

М.Ю. Лермонтовну музейине - 95 жыл

Ол ингирде анда айтанларын көрө, музей 1912 жылда, поэти дүзүлдө алганы жарысында сора жашуадан кеткен кюнунде - 27-чи июльда ачылганды. Ол алай Лермонтов негери Столына бля Питогорскде эки айны ичинде жашаган кыа мишбаш юйкюк эди. Артадан ары, ол кенере, аны жанында юйкюк да кыша, улму музей-заповедникке айланганды.

Энди 27-чи июльда анда бу ахшы ишени эткенени эсгерип, назмула окуудыла, жырла да жырлайды. Ол ингирин ача, музейни директору Ирина Сафарова Питогорск закий поэтин аты бля байламлы болгандай кылганын айтып, сөзю жырчы бергенди. Лермонтов айланган арабзда «Аве Мария» бля назмуучуу сөзлери этилген «Нидий» деген

жыр көп торлю сезимле куулагандыла.

Ставропольде Лермонтов аты бля байламлы жерлеге мындан ары да улус эз бурулуп турлуугу билдиргенди крайны культура министрени заместители Владимир Пычагин. Ол айтканга көрө, губернатор Александр Черноголов музейни 100-жылгытгык көк көнт белгиленгени тиийши көрүп, анга ача бөлүнгөнди. Тамата алгышалау адрес да айганды.

Ол ингирде анда поэтин тукмуундан келечиле, аны кыаршы жууурлары да болгандыла. РФ-нин культура эи информаций коммукацияланы министрени советини, закийни атын журюткен Михаил Юрьевич Лермонтов ары келгенени көп жангылыкыла бля шагьырей эткенди. Беш жылгыа бу

квартал тюрленриккиди, биттуу Кавказда ол болган жерлени биржирди, «Лермонтов» деген курума, турист комплекс кыруаллыкчы. Михаил Юрьевич, бу буруну Шотландиядан чыгыган тукмуундан болганы бля өкмөтлөннгени айтып, Европаны хар кыралында да Лермонто буюнда сау-сагалам жашаганын, ала ны тукмууларна 950 жылкы болганын да туура эткенди жыйылды.

Ызы бля сөз бизни республиканы келечилерине берликени. Сосойланы Ахмат анда көп шөүлаларын көргөндө, «Лермонтов» деген курума, турист комплекс кыруаллыкчы. Михаил Юрьевич, бу буруну Шотландиядан чыгыган тукмуундан болганы бля өкмөтлөннгени айтып, Европаны хар кыралында да Лермонто буюнда сау-сагалам жашаганын, ала ны тукмууларна 950 жылкы болганын да туура эткенди жыйылды.

«Литературна Кабардини-Балкария» журналынын редактору Хасан Тхазелпов а москвалык поэт Александр Парпара журналы сагувасына тиийши болганын билдирди, аны алгышалаганды.

Кюнху республикалардан келгене да, музейни юбилей бля алгышалап, тюрлюторлю саугала бергенди. Чечени поэт Адис Кусаев Лермонтов ала да кеслериники санагбаларын, ол Грозныйда бир неча

Сайрав

Ким да устазын унуталык туююлдо

Байдаланы Саният Хажимуусовна сабийлеге билим берүүде ишленген 42 жыл болады. Бусугата Нальчикини экнини номерли глицеинде макльор тилин бля литератураны окууды. Алгы педагогика учушчаны бошатып. Школ директору, жангы адамны ишге ала туруп, ол учушчаны бошатыпгы бошатыпгы учуручудула. Нек дегенде бу окуу юйөндө дерс берүүнү методикасына бир жерде да юйөтмедиле. Ызы бля бизни университетте бийик билим алганды. Школдон сора, бир жерде да ишлерге сойогенди.

Саният Хажимуусовна, устазы иши бирде манга юйөзмөге суу куйгандай кыронеди. Сабийге кыйын саласа, ол а, еседи да, школдан кетеди.

Мен алыма устазларын унуткан адамга юйөбөгөнөмө. Бир жол, Санкт-Петербургда вокзалда турганын алай, узакдан бир жаш, ашыгып, кыатыма келеди да, салламашады. Мен аны таныйлайма, кимсе деп соррама. Ол а тукмуунун айтып: «Сиз менни Тырнаузда башланган школда окуткансыз», - дейди. Кертиси бля мада, алыж жыл мен баш Муса бля Тырнаузда ишленгенбиз. Артады аны дин ишле жаны бля Кыбарта Малкы адам улполочоненный этдиле да, Нальчикке көчөбиз. Ол жашка: «Сен мени кыалай танылдың?» - дегенди, ол: «Да мен сизни бир заманда да унутмагыбыз», - деген эди. Ол кертиди. Нени да учуручуду адам, устазларын а бир заманда да угый.

Мен школгы а бактым юкюн жорюмедим, сабийсиз болалмаганым кюнчюдө ол. Отуз бир жыл ишленгенден сора, ысылуга чыгып, юйөдө бир жыл турганым. Ол жылкы олму да, агыны да сындырганыма. Не

этерик эдим, кыайтмын ишени (кошледи). Энди бир затым да сындыды.

Богнююкде ана тилин бля литератураны устазы болганы танымында?

Угый, тилин тойюлдо. Жылдан-жылга жангы келген сабийлеге кыара-санг, ана тиллерин осал билгенлери эсленеди. Тил бля сөз эткендей а, халкыбыз жөс болуучуду. Айхайд да, кыайн тил болса уа, бир иш. Жыр кибик, кюн кибик аплай ары, максымы тилин сабийлерибизге юйөртмөге сойюмбиз. Ол богнююкде бизни жашауубузда бел улму кемчилигибизди терслигибиз. Азы да, бизи школда окуудула керсебиз сабийлени, алай ол азлык эткенди. Юйөдө да эслешерге керекди. Башыма жыйналыма, таулу юйөрдө макльар тил нек жорюмөзгө керекди? Көп атамана: «Сабий тилин агылгасы да болду», - дейди. Уа, бирде уа: «Неге көрөтөр макльар тил - деп окууна айтадыла. - Ангыласа да, болады. Газетизини, журналларыбызны, ана тилибизде басмаланганын киталпаны уа ким окуурдук? Уа, Шундую дунинда, жалаңа орус тилден сора да, инглиз эм башы тилде да керекледи.

заманда да алапалык тойюкчюлдо.

Шажар школлада, бам, эл школлада, ана тилге юйөртмөге онгла артык улду да болмаза.

Жокудула. Тамата класладая ийкыгытга эки сагыат берилде бизге. Эки сагыат ха кеге юйөрттүркөс? Ол бек азды. Аламы да расписания да ахыр дерслеге саландыла. Биз миллет республика эсек, ана тил бля литература окууду ишде тыгырыкчында нек кыалады? Окуу программабыз бля сагатырабызны сана да бир бирге келишкенди. Уа проблемалыгы да, жылга озадыла, эс а бурулмады. Киталларыбызны көбюсө бек осаландыла. Тиллери кыйынды, ангылашынуусузд, сабий кыйюула ишде окууга сюрюк тойюкчюлдо.

Сизни окуучуларыгыз шар оллимпиадалыгыа

кыатышамдыла?

Кыатышамдыла, алчы жерде да алып тургандыла. Бизни сегизинчи классны окуучуларын хазырлаган эдим да, нек эсе да уа классланы оллимпиадага а кыш матчындадыла. Бялайда да бир айтырыктын барды. Шахар олимпиадалыгы Акс-Сууну, Коенжени, Хасанини окуучулары да келеледи. Алада уа сагыатла бизден эсе көбюлдо, эплөвөча. Да сора ол т з ю к д ю.

Нальчикде ийкыгытга эки сагыат окууган сабийни ишин алапалыкыла бля тенгюлдоюдөгү?

Классдан тышында ишле уа бардырмансыз?

Бардырабыз, алагы сабийле бек сойол кыатышаладыла. Бийик Шамхыраланы Саидге жораланган улму иш кыураган эдик. Анга жазуучу Гуртуллоаны Салих, Коенжени, Хасанини Ахмат, Табаксойланы Муктар, Билим берүү эи илму министрстводан Жапалуны Тамара келген эдиле, Саиджи жашы Шамхыраланы Алексеевни көрмөчюн кыураган эдик. Жыйылганын Гагаланы Алим бля Төппөланы Алим жырлары бля кыуурагандыдыла. Кепир окуу жында Куулилан Кыйсынга жораланган байрам кыурагыа деп турбайм.

Байсыланы Марзият.

АЧЕЙ УЛУ АЧЕМЕЗ

НАРТ ТАУРУХ

БЕГИЛЛАНЫ Абдуллах

Барганы. Алы газети 141-143-чю, 145-146-чы номерлериндеди.

33. Ачемец бля Къубуну туюбешуелери

Ачемец да нартланы ашырып кыайтканды, дейди. Ачемец да азына ашыгып кыайтканды, дейди. Юч жол айрылганды. алайда тохтады, дейди. Жабагылы тайы да арпакча оглады, дейди. Ачемец кумда ойнай турган кибик этди, дей, Кумда ойнай турганлай, ай, бир боран жетди, дей! Ай, көрүдө, дей, анда да боран кыатыш бир атты. Тубегенде тилеги, аны кыатыш кыантып. Башындагы нарт тойюк - бир эмген маталлы! Кыарамында кюркчулуу, ауазындан хаталы. Ол кумдагынын эслемей, атып уруп кетер да, Атып уруп кетер да, атып буруп жетер, дей. Хайда, бер сөзүм, дей, хайда, ары атып, дей, Бурн тошкеринден от чыкканын аты, дей. Ат акы толперинден чауала укунча, дей. Атын кыарын тубюндөн кыоула кыачкыча, дей. Ары чыгып излейди, бер чабып излейди, Бир заманда кыарса, бер жашчыныкы эслейди. Уа жашчыгы а алайда кумда ойнай болады. Кыадым, жактык арча да, бир окулганы балды.

«Жашык», - дегенди, - жылкы зат омагынынды былайгы? «Тюне, бир ак жылкы кетген эди ма алаини. «Эй-ей, маржа, ол мени жылкымды дал - деди, дей. Уруп кетти, бир чакырдан: «Жоку дал» - деп келди, дей. «Сора бери бар», - деди, - о заньнда зогъ эсе, «Юч-юу», - деди, бери бар, мында болуп олгасе. «Токлескан» да атылып, бу жанна кетеди. Жаш да: «Бар, бар, бар!» - деп, алай-алай этеди. Бир заманда кыайтды, бер! - бир заманда кыайтды - дей, Тин-тери болуп, - дейди, - юсю-башы, аты, дей: «Бери жылкы бармаганда, жашыкчы - деп кыайтды, дейди. Тейди, анда болуугу керек эд, - деп айтып, дей. А-а, эсиме тошдо, - дейд, - хау-хау, - дейди, - хей, - деди. Ол ак жылкы бу колун кетген эди, деу! - деди. «Ай, кыамаалык!» - деп уруп кетди, дейди биягыт. Кыл ишени - теренге жетди, дейди, тугагы. Ол биягыт кеминде жук да тапмай кыайтды, дей. «Ат жоку ады!» - дегенди, ол балчыкны алапты, дей: «Жангылыгы болуп, бирчала да кыулакча, Ма ол кыулакчы бар», - деди, - сора андалла ол ата! Чамлануучу кылыгынын этди, дейди, биягыт. Аман айтып, атылып кетди, дейди, биягыт.

«Бар-бар-бар-бар!» - деди, - анда иги табарса! «Бар-бар-бар-бар!» - деп, алкы иги чабарса! Ары журтук табарды, бери жанын кыармайды, Изилгени кыармайды, тегерекке кыарайды. Да, суу-сапал болу а, кыайтды, дейди, биягыт. Ата-ана кыомайын, айтып, дейди, биягыт. Ит-ана тугуран: деди, дей, - шайтанмыса, жемкисе? Манга кыары чыгырса, кыама, бекимсе? «Сана кыаршы чыгырсагы кыамамын, бекимеми? Кесинг сагыш эт», - деди, - алдаргыем нек? - деди. Абызратаса да, тоз айтырса кыомайсыа. Аийбег менид, - дейди, - жылкынг анда болмаса! Алай айтып, биягыт тер жыны ийди, дей. Кыанттыны тугуз тииме жерге тийди, дей. Да, суу-сапал болу а кыайтды, дейди, талагы, Кызыкыранып, тебиний айтып, дейди, балагы: «Мени мында алдарча, жинимсе, обурмуса?! Ай, сен, - деди, - ол гууру тукмуудан болурумса? Тапмыргызын, - деди, - юзюмдө да, бозомча. Энди эи юсюмдө, - деди, - кыама болууруму? Кыагып, жагып кыоюрма, алдаймай тоз айт!» - деди. Кыайры дуум болуп кыалды тала толугу ат? - деди. «Мени жагып табарын жокду сен, нарт, - деди. - Тала толугу ат десенг - онг кыулакчына тарт!» - деди. Барчыномду берсе, аргысына кыара - деди. Жаш да деуню болуучу, Еркочою да бара!» - дейд. Тогуз кыулак бар эди, бир берип ушаш, дейди. Ол тогуз да кыулакчыга жол салдырып жаш, - дейди.

34. Ачемецни Къубу бля сөрмөгөнни

Деу жагыла алдангып, кыатыш-кытуу келди, дей. «Ай, жашуасу болуугу а! Атыш-тутуш!» - деди, дей. Жашчык айтып: «Эр эсенг, атышайкы!» - деди, дей. Кыа кибик Къубу да: «Тутушайкы!» - деди, дей. «Тутушкан а орлени ишимид да?» - деди, дей. «Болсун арт!» - деди, дей, - кенг кетейик, - деди, дей. - Ашы-сууу, сауду тент эттейик, - деди, дей. - Саудуларын санайла, эки тент а телле, Эгиз сырхта чыгыла, эки кенг а кетелле.

Биричи кюн

Сырхта чыгып, была да атыш-тутуш башлалса, Ачемец бу деу бля демшеди, дей, машалла! Жоок керсе садак тартды, жою садак окъ бошалды! Къубуга да окъ тийди, окъ атышты жук билгенинд. Жашка да жоо садак окъ кыалады, дей, алайда, Къубуга да алай бир кыалады, дей, алайда. Кири кибик болду да, садак окъла кыаланган, Юсю окъдан толду да - аумады да, таланган! Кюн да батпып, кен болганды, окъ да көрсе илимнеид. Юйө бери, бир аш-суу этпейрим, - дегенди. «Энди барып солукук, арыган да бизге. «Армагыла!» - дегенди. - Армыла а, игидамы аррыса. Ач да болган болурса... - Ач тойюлме!» - дегенди. «Ач болмай а! Кыомайкы буюн чакыды да энди. Юйө барып, бир аш-суу этпейрим, - дегенди. «Субуздакымагындам, жерчыгы омада кетиримай», - дегенди. Ачемец да тынгылай, андан кепли болмаз эд. Арчыма, алайда кыыртыша да аумаз эд. «Хайда, жашчык, бөгөчө танга дери солурса. Эртен бля эр эсенг, ма балкыла болурса! - Сен да, - деди, - окъланы менден эчи этмезсе, Сылтау бля, кытулуп, кыачык берип кетмезсе!»

Биричи кече

Юйөндө уа Къубуну кыатын бар жаарган - Суу этип кылады, дей, кылу тиксе жашагы. Анга терк бачкырманса, суу кыаламын билгенди. Аптакы ажирине кочкен берип мингенди. «Кыарын, бити кыалам, ый маржа!» - деп жеткенди. - Бир мадар эт!» - дегенди, ол да мадар эткенди. Юйө жаран, ош эткен жук жатканын алганын, Кыара дарман билеуню аны юсөнө салганды. «Кесинги бийик элек кыалай этдиргенсе?» - дейд. Мынча жараны, кюнөм, кыалай көторгөнсе? - дейд. «Ай, бир кыч ауузугура жолукдум да ансы, - дейд. Кыатын да: «Кый атым, иги да кыаланган!» - дейд. «Жи айтып бля кибик, бля атаны жок кибик!» - Керемдосю бар кибик, келимдиси жар кибик! Алай асылсынчы а ким көрген эд, - дегенди. - Бюгон болмаса, быйал ким келген эд, - дегенди. - Ай, ол ити урулгундан энга бир уу жеткенди. Акъ жылкымын да, сюрюлгю, Эдил сууга кеткенди. «Кыатын бля кибик, бля атаны жок кибик!» - Сен суу болсоп, жылкы да, хар не да болуп, - дейди. - Кесинге сабак, маржа, кый жылкыны, э киши!» - Алай эте турдула танга дери бу экиси. Кыатынчыгы Аимлек дари-дарман эткенди, Жарыларны Къубу да, арыгыны кеткенди. Жарылары битенди, бу суу болуп кыалангы. Кыатынчыгы, дейди, алай уста болганды.

Ачемец да талада ашыс-суусу кылангы эд. Ашыс-суусу кылангы, кен кыарганы болган эд.

Экинчи кюн

Эртен бля биягыт Къубу да келгенд, дегенд. «Ашы-сууу, окъланы эки тент а эт!» - дегенд. Хайда, энди ашайкы, иги тоноу кял, - дегенд. Хайда, энди башлайкы, юлюшоню а!» - дегенд. Экиси да туратын олтурушуп ашайла. Батар-батыма жерлеги, кыатыш ашайла. Окъла да бир бирине ал бермейин учалла. Бери-барып тиелле, тийген ташын чабалла. Бир окъ ары кетере, бири бери жетеди, Бири бери жетере, бири ары кетеди. Эки жук да кыалап кезиу кезиу тартпала. Батар-батыма жерлеги, кыатыш ашайла. Кюн ауарга Къубу да кирди кибик болгон эд. Ачемецти да юсю садак окъдан толгон эд. Къубу айтканд биягыт: «Кен болурса», - дегенди. Кыатынчыгы бакмаса, сау кыаламын билгенди. «Бар», - дегенди жашчык да, - танга дери солурса. Эртен бля кен кыалай ма билады болурса! - Сен да, - дегенд, - окъланы менден эчи этмезсе. Мен да жолга тошгөней, бугуп кыачык кетмезсе! Къубу кеткеню ишени, жашчык тозде кылангы эд. Жашчык тозде кылангы, кен-кыарганы болган эд.

Экинчи кече

Арып келген Къубу да орундугура ауганды. «Кыатын да биягыт жан жуагулун алганды. - Кимди сени кюн сайын ичинги окъдан толтурган, - Бир кычуу тил эсе, кенден кенги олтурган? - Аны кыачык берип, атып, атып, атып, атып, атып! Акырма тынчым, сабий бля талаша! Ю жыйырма атлыны бери урумга кыруучым, Башым бля ухананы, кычындыммай, уруучым. Ити кочюкче, мынга а, атып турган армыа, Кыалады да, таланган, сауду сукан кыармай!» Кыатынны таганд да, кыама кыалады, Жараларын санай да, санап санап табалмайды. Ай, жашуасу болуугу а, ненча жара салганды! Ай, ол ити урулгундан бери учуку кыалады! Шөндю алай атышкан, жылы толса уа, - деди. - Манга кен калкымай, улуу болса уг!» - деди. «Кыара билеу эткен эд, кен узуну кыатын да. Къубу туруп кетген эд, же жеттир атын да.

Ючюнчю кюн

Ючюнчю кюн Къубу да там атдыра жеткенди: Ол кептирген окъларын жашны алпына теккенди. «Хайда, эки тент эт да, юлюшоню а!» - дегенд. - Кыатынны да бийлагы, жамычыгы, сал, - дегенд. - Хазыргымыз? - Хазырма! - Хазыр эсенг, тур сора! Жердегилим? - Жерделим! - Кезиу сенид, ур сора! Саудуларымын биягыт кызылгана кетеди. Жерге тошмей, окъла да батар жетер батала. Бири бери кетере - бири ары жетеди, Бири ары кетере - бири бери кетеди. Кыазауатдан окъла, дей, ары-бери чабалла, Эртен сайын Къубу да, туюбешуе жетеди. Учкан зат да көрмөчюм, аны кыалады! Экиминю юсю да садак окъдан толды. Къубу айтканд биягыт: «Ай жаш, бюгон таманды, Арпыган да этгенме, билегим да талганды. Къубу да батканды, - дейди, - ач да болган болурса. Жаш да айтканды, дейди: - Кен да болган болурса. Къубу кетти ош келди, жаш талам кыалады. Жараларын кысыксыды, ач, кыарыусу болурса.

Ючюнчю кече

Емай-кыалай, Къубу да кыарысына жеткенди. Терк оуконоу кыатынны кыарып кеткенди. Итигир сайын Къубу да, туюбешуе жетеди. Итигир сайын Къубу да, туюбешуе жетеди. Ол да дарман этеди, жараларын байлайды, Жашкарды эрин да, Ачемецни кыаргайды. «Ай кыурусун кыоюлг, - дей, - быйлак кыты урмасанг! Кыатып кыалгын кюу а, мынга кыатып турмасанг! Эй, кыатын, - деп Къубу да, туюбешуе кыуруу да! Шигими жабар, - дей, - эче солуп уруу да! Ай, бу жин а болурум, не бир шайтан жекди, - дейд. - Мен кыары этпалмазыкы бу не туктым бека?!» - дейд. Кыатын да, кыамагыны, дары-дарман этеди, Деу, жагындан жан кири, урушугура кетеди. Юч кюн бля кен кюнөм кыач кыауура быйды! Беш кюн бля беш кен урушанын айтала. Ачемец да деу бля кен кыауузат этди, дей. Ачемец да деу бля акырына жетди, дей. Атыша уа кетди, дей, кирюше уа кетди, дей. Акырына жетди, дей, кирюше өлдю, дей. Ачемец да беш кен кюнөм кыач кыауузат этди, дей. Ачемецте беш кыаты жетер огу жетеди, дей. Атыша уа келиб а, кирюше уа кетиб а, Ачемецни бу ду да жилингне өлдю, дей. Деуню атып тургандан эркиди, дей, бөзди, дей. Кюн бля мынга бир зат агатмансын сөздү, дей. «Ай, медет онглап кыю көрөми!» - деп ойлды. Бешичи кюн, дейди, бу өлгөнчю сойланды. Къубу барып жанласа, кыуар муратады, дейди: «Да муу уа болуру болуп тура!» - дейди. «Угый-угый, кесинги тылымайган да!» - дейди. «Угый-угый, бетинге уялмайган да!» - дейди. Деу бля демшеген а игидамы кыалады! Агыны бля тюртуп, буруп-буруп кыарайды. Юсюнде бир жара зат көрмегенди, дейди, Жаш да бир торло ушан бермегенди, дейди. «Ай, жазыгы а, - дегенди, - кыалай тегюн эрмейи, Кыурыгындан, эси азыйп, буюп кыалган көрөмө! Да, харип, сизги, - дейд, - болуугуз быйды!» - Бешичи кюн, дейди, бу өлгөнчю сойланды. Ачемецти да атын адеж тартып этеди, Жабагылы тайчык да ызырындын жетеди.

35. Къубу бля кыатыны

Къубу артка кыатыргай ай чыгып, кюн баткан эд, Душманыны алпарын кыатынына айткан эд. «Елюган а не этдинг? - деп кыатыны сорад, дей. «Елюган болу а, - дейди, - не эттерикме, тура!» - дей. Харам кыаны көргенде, садак окуну тарханма, Союрет кептип, мылгынын жар тубонө атканма. Ит зат ашар!» - деп, Къубу кой кендере колганды. Кыатын да, чыккыгында да, жашын көрүп киргенди. «Кыатын, көрдюкюм, - дейди, - харам кыаны уланын, Аны бля артлары болгон болур буаны!» Ол кыаруусу затчыкыга жаным да аурдуй, - деди, - Алай ол ити урулгуну барлыгы ары, - деди. Чыккык сабийге ошоню иги да кыарды!» - дей. «Андан болгып акжанын!» - деп эрчи кыаргыед, дей. - Юч кондон бери аны зат сунуп, - деген эд, дей. «Жабалыгы тайны да да сунуп!» - деген эд, дей. «А талауу тишин, - дейд, - кеси салып келгенди! Къубуган да бир этдим, - дейд, - кыууламдым, - дегенди.

Барганы болуучу.

